

Geschiedeniswerkplaats 3^e editie, 1 VMBO-T/HAVO
Hoofdstuk 3: De Romeinen

Introductie

1 Afbeelding

a *Bijvoorbeeld:* Ze vonden hem geweldig.

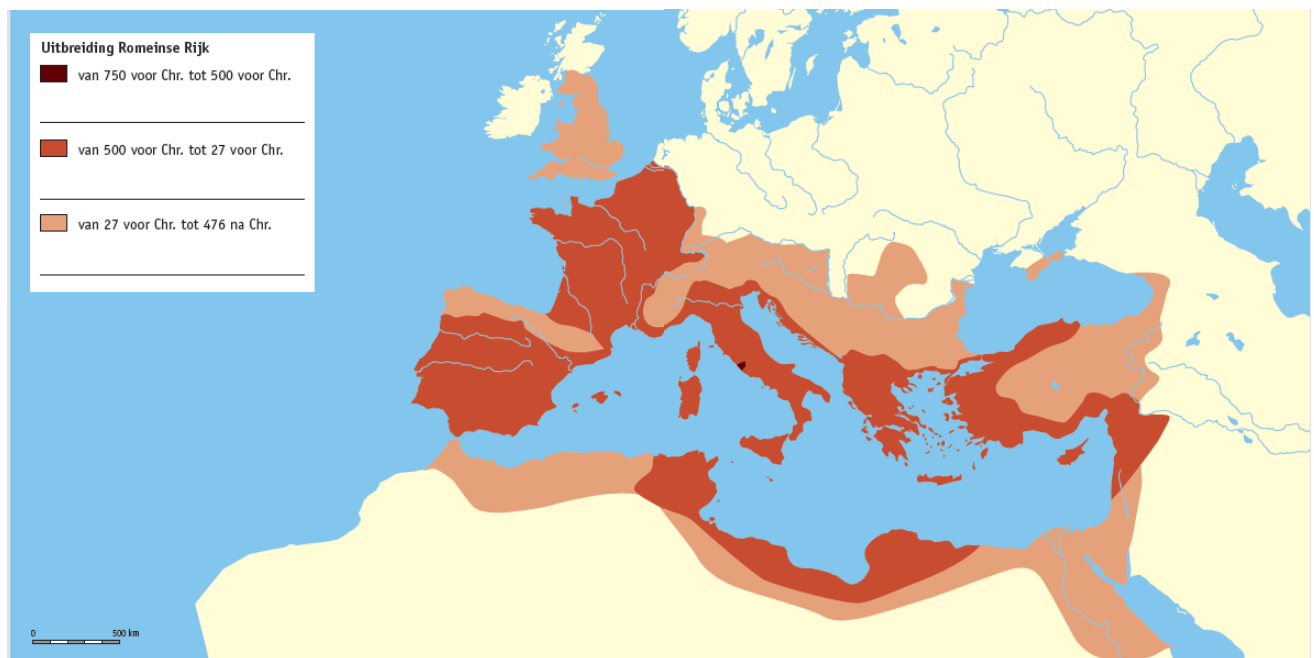
b *Bijvoorbeeld:* Hij was een strenge aanvoerder van een leger.

2 Tijdbalk

2942

3 Kaart

a

b *Bijvoorbeeld:* Omdat ze alle landen rond de Middellandse Zee hadden veroverd.

c *Bijvoorbeeld:* België, Spanje, Kroatië, Griekenland

3.1 Van stad tot wereldrijk

1 Republiek

- a een koninkrijk
- b de senaat
- c mannen uit de aanzienlijkste families (de senaat).

2 Veroveringen

- a *Bijvoorbeeld:* helm, zwaard, schild, harnas
- b Ze hadden een goed georganiseerd en goed bewapend leger.
- c *Bijvoorbeeld:* Ze wilden buit.
- d *Bijvoorbeeld:* Ze kregen de meeste buit en werden beroemd.

3

- 1 feit
- 2 mening
- 3 mening
- 4 feit
- 5 feit
- 6 feit

4 Wereldrijk

- a Griekenland, Turkije en Syrië
- b Europa, Afrika, Azië
- c *Bijvoorbeeld:* om aan het werk te zetten (als dwangarbeider)
- d *Bijvoorbeeld:* Hij bestuurde een provincie.
- e Om het leger te onderhouden.

5 Keizerrijk

- a B, D
- b legeraanvoerders (generaals) met hun soldaten
- c *Bijvoorbeeld:* De moordenaars hoopten dat de senaat zijn macht terugkreeg.
- d 1 politieke
2 senaat
3 keizertijd, titel, keizer

6

- a 1 v.C.
- b 1 vroeger
2 nu
3 vroeger
4 nu
- c *Bijvoorbeeld:* Rome had een groot gebied veroverd. ('De wereld die aan haar voeten ligt.')
- d *Bijvoorbeeld:* Hij was tevreden over de rijkdom in Rome.

7

- a** *Bijvoorbeeld:* Op beide worden overwinnaars toegejuicht. Bij afbeelding 7 gaat het om oorlog, bij afbeelding 8 om sport.
- b** *Bijvoorbeeld:* Omdat mensen opkijken tegen helden en omdat ze dat graag willen laten zien.

8

a *Bijvoorbeeld:* Vercingetorix geeft zijn wapens aan Caesar.

- b** 1 bron 4
- 2 bron 3
- 3 bron 4
- 4 bron 3

c A, B

9 **Romeinse vrede**

- a** Er was rust, orde en vrede.
- b** *Bijvoorbeeld:* Soldaten bewaakten de grenzen en konden snel verplaatst worden naar plaatsen waar onrust of gevaar dreigde.
- c** twee eeuwen

10 **Eindopdracht**

- a** (*bijvoorbeeld:*) ze niet goed waren in zeeoorlogen.
- b** -
- c** *Bijvoorbeeld:* Ja, want de brug hielp bij de uitbreiding van het Romeinse rijk.

3.2 Samenleving en cultuur

1 Arm en rijk

a A, B, D

b Ze verhuisden naar de stad.

c *Bijvoorbeeld:* Er waren grote verschillen tussen groepen mensen, bijvoorbeeld tussen rijke en arme mensen.

d 1/10

e *Bijvoorbeeld:* Om ze te verkopen als slaaf.

2

a *Bijvoorbeeld:* Rijke mensen en arbeiders of slaven.

b

3

a *Bijvoorbeeld:* vechten als gladiator

b Ze zijn gedood.

c *Bijvoorbeeld:* om anderen af te schrikken

4 Werk

a *Bijvoorbeeld:* gebouwen, kleren, potten.

b De Romeinse vrede.

c *Bijvoorbeeld:* Je kun overal met Romeins geld betalen. Je hoefde geen geld te wisselen.

5

a, b

c

Algerije: zout	Kreta: wijn
China: zijde	Kroatië: hout
Cyprus: vis	Libië: vis
Engeland: hout	Nederland: koeien
Frankrijk: glas	Rusland: hout
Griekenland: olijven	Spanje: olijfolie
India: peper	Syrië: glas
Italië: wijn	Tunesië: graan
Jordanië: schapen	Turkije: varkens

6 **Culturen**

- a
- 1 doen
 - 2 doen
 - 3 denken
 - 4 denken

b *Bijvoorbeeld:* Er waren mensen met meerdere culturen, zoals mensen in Italië met een godsdienst uit Egypte.

c Jupiter, Juno en Mars

d *Bijvoorbeeld:* Ze geloofden dat de staatsgoden de staat beschermden.

7

a *Bijvoorbeeld:* Ja, want deze mensen mochten hun eigen godin vereren.

b 1B, 2A

8 Grieks-Romeins

a de rijke dame op de bank

b de zuilen

c de ronde bogen

d Bijvoorbeeld: Het is een Romeinse kopie van een Grieks beeld.

e *Bijvoorbeeld:* Romeinse theaters in Frankrijk en een Romeinse basiliek in Duitsland.

9 Wetten en rechtspraak

1E, 2D, 3A, 4C, 5B

10 Eindopdracht

a *Bijvoorbeeld:* We hebben wetten waarin staat dat slavernij en moord verboden zijn.

3.3 De opkomst van het christendom

1 Joden in het rijk

a

b

- 1 indirecte
- 2 directe
- 3 indirecte
- 4 direct

2

a

- 1 continuïteit
- 2 verandering
- 3 continuïteit
- 4 continuïteit

b

Bijvoorbeeld: Zij vonden het verkeerd dat joden zich bewust afsloten van andere mensen.

3 Het christendom

a

- 1 waren er meer goden
- 2 was er één god
- 3 was er één god

b

- 1 verhalen
- 2 Romeinen, kruisigden
- 3 dood, hemel
- 4 kruis, zonden
- 5 Christus
- 6 hemel

4

a

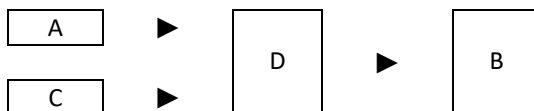
- 1 onjuist
- 2 onjuist
- 3 onjuist
- 4 juist

b

5 **Christenen in het rijk**

a

b

1 313 n.C.

2 380 n.C.

c

1 organisatie, Rome

2 kerk

3 kerkprovincies

6

a

1 A

2 C

3 B

b

Bijvoorbeeld: Omdat christenen haar heel goed en flink vonden.

c

een verklarende vraag

7

a

B

b

Bijvoorbeeld: Ze was christen toen ze omstreeks 325 n.C. in Rome stierf.

c

Bijvoorbeeld: In een basiliek konden veel mensen samenkomen.

d

de kerktorens en de kruizen op het gebouw

8

Eindopdracht

a

A, D

b

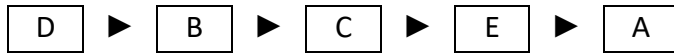
Bijvoorbeeld: Ja. Er stonden anti-Romeinse boodschappen in de Bijbel. Christenen vonden de grenzen van de Romeinse staat niet belangrijk.

3.4 Romeinen en Germanen

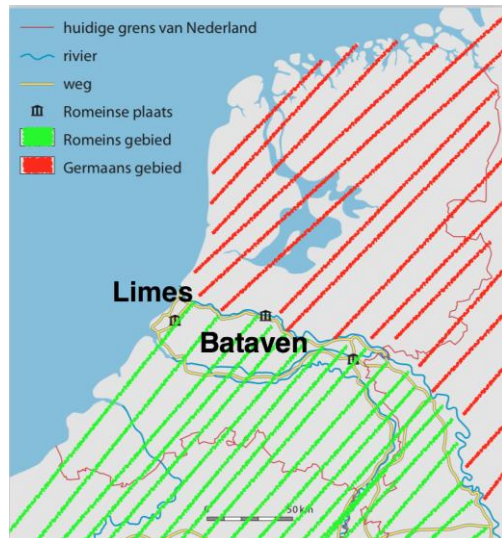
1 Romeinen in Nederland

a *Bijvoorbeeld:* Mensen leefden van landbouw in dorpen die voor zichzelf zorgden.

b

c

2 De Rijn als grens

a *Bijvoorbeeld:* de verovering van Zuid-Nederland

b *Bijvoorbeeld:* Ten noorden van de Rijn waren de Romeinen tegengehouden door Germanen.

c *Bijvoorbeeld:* Rivieren kun je gemakkelijk verdedigen.

d Bataven hielpen Romeinen de grens te verdedigen.

e *Bijvoorbeeld:* Ze hoefden geen belasting te betalen.

3 Romeinse invloed

a

- b** *Bijvoorbeeld:* steden, tempels, badhuizen, bruggen, wegen (landbouwbedrijven, geld)
- c** *Bijvoorbeeld:* handelen met geld is makkelijker dan ruilhandel.
- d** *Bijvoorbeeld:* De godin was in Romeinse stijl afgebeeld. De tekst is in het Latijn.

4
a

b *Bijvoorbeeld:* Kelten kopen Romeinse huisraad.

5

a *Bijvoorbeeld:* Beide vermelden de afstand naar een plaats, de Romeinse paal in mijlen, de wegwijzer in kilometers.

b Caesar

6 **De ondergang van Rome**

A, C, D

7 **Eindopdracht**

Juist, (*bijvoorbeeld*) want Romeinen namen de emmer en het vat over van de Kelten en de broek van Germanen en Kelten.

3 **Tijdvak en begrippen**

1

F, A, D, G, E, C, B

2

a 2B, b 2C, c 2C, d 2B

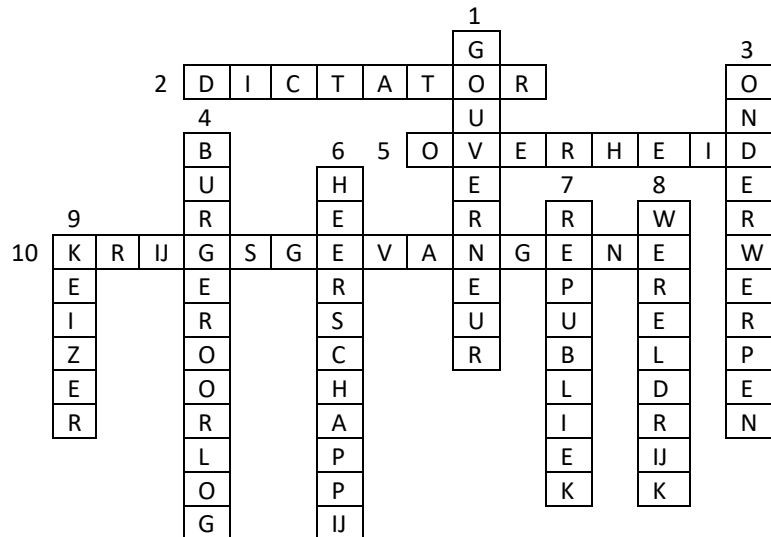
3

- a** Bij 2B (*bijvoorbeeld:*) want na de verovering van Griekenland haalden Romeinen er Griekse beelden weg. Zo begon de vermenging van de Griekse en Romeinse cultuur.
- b** Bij 2B (*bijvoorbeeld:*) want de amfiteaters met de gladiatorengevechten waren elementen van de Grieks-Romeinse cultuur die de Romeinen in het hele rijk verspreidden.
- c** Bij 2B (*bijvoorbeeld:*) omdat dit de grens was waar Romeinen het rijk verdedigden tegen Germanen.

3 Test jezelf

3.1 Van stad tot wereldrijk

1

2

- a 1 koning
2 senaat
3 keizer
- b D, B, A, C

3

- 1 gebieden
2 generaals
3 families
4 burgeroorlogen
5 vrede
6 grenzen

3.2 Samenleving en cultuur

4

5

- B, D, E

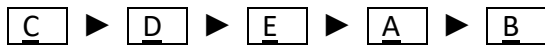
3.3 De opkomst van het christendom

6

P Y O C H R I S T E N D O M X
 R O J P T T J R S N D E A M G
 E K O J S E B B I S S C H O P
 D E D E R N A I Q M Y P M S A
 I R E N P A K B H A N I R A K
 K A N S A U E E S F A T E F E
 E O D T U D N L Y E G O N T R
 R O O M S - K A T H O L I E K
 P A M K T E S U N E G U M Y B
 O P T G Q I Z O N D E I N K T

7

a

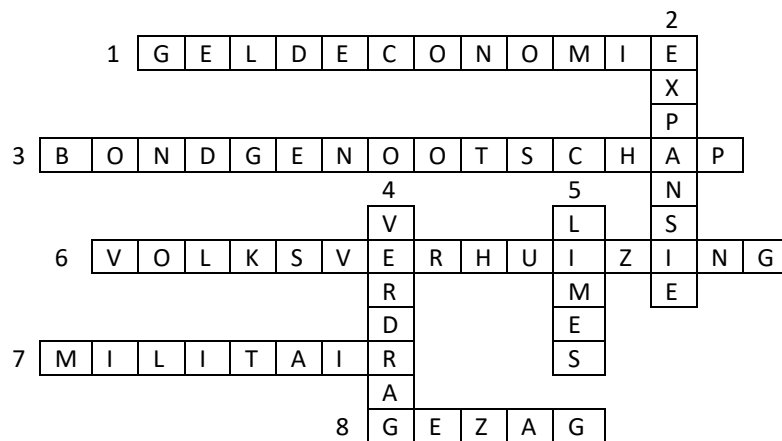

b

D, A, F, B, C, E

3.4 Romeinen en Germanen

8

9

B, C, E, F, G, H, I

10

a

E, B, C, D, A

b

1 gevolg
 2 oorzaak

3 Herhaling

3.1 Van stad tot wereldrijk

1

- 1 koning
- 2 republiek, rijk, senaat

2

- a** *Bijvoorbeeld:* Rome had een groot en sterk leger.
- b** *Bijvoorbeeld:* Ze wilden buit.

3

- a** Europa, Afrika, Azië
- b** A, D

4

- 1 dictator
- 2 keizer
- 3 keizer

5

- a** *Bijvoorbeeld:* Augustus zorgde met het leger in het rijk voor rust, orde en twee eeuwen vrede.
- b** van Noord-Engeland tot Zuid-Egypte

3.2 De Romeinse samenleving

6

- a** B, C
- b** 1 slaaf
- 2 werkplaatsen en mijnen, landbouwbedrijven

7

- a** door de Romeinse vrede
- b** *Bijvoorbeeld:* Ze brachten voedsel en andere goederen naar de steden.

8

- a** B, C, D
- b** 1B, 2A

9

- 1B, 2A, 3C

10

- A, B

3.3 De opkomst van het christendom

11

- 1 joden in één God geloofden.
- 2 waren weggejaagd of als slaaf waren afgevoerd.
- 3 samen te bidden.

12

- 1 hij volgens Romeinen een opstandeling was.
- 2 aanhangers, zonden

13

- a** D, C, A, B
- b** A, C, B

3.4 Romeinen en Germanen

14

D, A, B, C

15

A, B, C

16

steden, ambachten, geldhandel

17

B, A, C, D

3 Verdieping

3.1 Van stad tot wereldrijk

1

a omstreeks 40 v.C.

b *Bijvoorbeeld:* militaire en binnenlandse zaken, schatkist, provincies, bestuursambten, roem en triomftochten

c *Bijvoorbeeld:* Ze werden steeds machtiger en inhaliger. Voor niets hadden ze nog achting of ontzag.

2

a B, C

b B, C

3.2 De Romeinse samenleving

3

a

b A, C, D

3.3 De opkomst van het christendom

4

a

b *Bijvoorbeeld:* Daar waren toen christenen.

3.4 Romeinen en Germanen

5

a *Bijvoorbeeld:* heuvels in het vlakke land, wegen en een sloot (vroeger een kanaal)

b *Bijvoorbeeld:* scherven van urnen en resten van een tempel